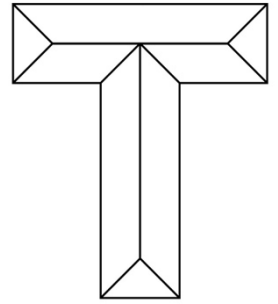

TEYLERS^s

Droom en Daad in Pieter Teylers Huis

Burgerschap voor PO bovenbouw

Docentenhandleiding

Inhoudsopgave

1) Inleiding	p. 3
2) Droom en Daad in Pieter Teylers Huis	p. 4
a) Lesdoelen	p. 4
b) Kerndoelen en burgerschapscomponenten	p. 4
c) Tijd	p. 5
d) Kosten en begeleiding vanuit school	p. 5
e) Reservering	p. 5
3) Voorbereidende les	p. 5
a) LessonUp	p. 5
b) Benodigheden	p. 6
c) Voorbereidende les in vier stappen	p. 6
4) Bezoek Pieter Teylers Huis	p. 6
a) Voorbereiding en ontvangst	p. 6
b) Onderdeel 1: speuren naar Pieter Teyler	p. 7
c) Onderdeel 2: poëzie over eigen idealen	p. 7
5) Optionele verwerkingsles	p. 7
a) Benodigheden	p. 7
b) Voorbereiding	p. 8
c) Verwerkingsles in vijf stappen	p. 8
6) Bijlagen	p. 9
a) Opdrachten voorbereidende les	p. 9 & 10

1 Inleiding

Pieter Teyler was een actief burger. Als rijke bankier zette hij zich in voor de behoeftigen van Haarlem: hij zorgde voor onderdak van arme vrouwen en betaalde de opleiding van kansarme jongens. Ook vond Teyler het belangrijk dat kunst en kennis toegankelijk zou zijn voor iedereen. Wat zegt dit over de identiteit van Pieter Teyler? En in welke mate was hij solidair met de bewoners van Haarlem?

Leerlingen van PO-bovenbouw gaan in Pieter Teylers Huis antwoord geven op deze vragen, maar betrekken ze ook telkens op zichzelf. Wat zijn de idealen van de leerlingen? Zijn de leerlingen ook solidair? En met wie?

Leerlingen bezoeken na een voorbereidende les het Pieter Teylers Huis, dat onderdeel is van Teylers Museum. In het woonhuis gaan de leerlingen op zoek naar de idealen van Pieter Teyler, waarbij zij telkens ook over hun eigen idealen nadenken. Dat doen zij door de authentieke kamers te onderzoeken en daardoor Teyler beter te leren kennen. Daarnaast ontcijferen de leerlingen een code door in alle kamers hints te volgen. Het tweede onderdeel van het bezoek is een creatieve workshop waarbij de leerlingen in een inspirerende ruimte een gedicht maken over hun eigen idealen.

De rode draad van het programma zijn de burgerschapscomponenten 'identiteit' en 'solidariteit'. Het is een belangrijk doel dat leerlingen met elkaar nadenken over deze componenten en ze ook betrekken op zichzelf. Daarnaast doen leerlingen historische kennis op over de tijd van Pieter Teyler (De Verlichting; 2^e helft van de 18^e eeuw), zowel door te zien en te voelen in Pieter Teylers Huis, als door toegankelijke bronnen te lezen. In de workshop zijn ze bezig met taal en creativiteit, gekoppeld aan de genoemde burgerschapscomponenten.

2 Burgerschap: Droom en Daad in Pieter Teylers Huis

Het programma is ontwikkeld voor basisscholen om (actief) burgerschapsonderwijs concreet te maken. Het programma bestaat uit drie onderdelen:

- Een voorbereidende les van 50 minuten.
- Een begeleid bezoek aan Pieter Teylers Huis van 90 minuten.
- Optioneel: een verwerkingsles van 30 minuten. De klas kan hierdoor ook meedoen aan de gedichtenwedstrijd *Droom, durf en dicht*.

a) Lesdoelen

De algemene doelstellingen van het hele programma luiden:

- De leerlingen leren wie Pieter Teyler was en leren over zijn tijd.
- De leerlingen komen in aanraking Pieter Teylers idealen.
- De leerlingen passen de begrippen identiteit en solidariteit toe op Pieter Teyler en zichzelf.
- De leerlingen discussiëren over en reflecteren op hun eigen dromen en idealen.
- De leerlingen schrijven individueel en gezamenlijk poëtisch over hun eigen dromen en idealen.

b) Kerndoelen en burgerschapscomponenten

In het programma zijn onderstaande kerndoelen en burgerschapscomponenten verwerkt:

3. De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.
4. De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten.
9. De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van de voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.
37. De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
51. De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen, zoals aanwezig in ons cultureel erfgoed, en leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.
52. De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken: pruiken en revoluties.
56. De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Burgerschapscomponent **identiteit**

- Leerlingen leren uit te drukken wat eigen idealen, overtuigingen, oordelen en vooroordelen zijn.
- Leerlingen leren te onderzoeken wat hun ambities en hun toekomstverwachtingen zijn, hun talenten en ontwikkelmogelijkheden.

Burgerschapscomponent **solidariteit**

- Leerlingen leren manieren om voor concrete anderen hier én elders op te komen: dat kind in die omstandigheid.
- Leerlingen leren voorbeelden van uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling in de eigen omgeving en in het land te herkennen en te benoemen.
- Leerlingen leren na te denken over de rollen die de overheid, middenveld en burgers kunnen spelen bij het bevorderen van solidariteit en rechtvaardigheid.

c) Tijd

De voorbereidende les duurt max. 50 min en het bezoek aan Pieter Teylers Huis 90 minuten. In de optionele verwerkingsles kunnen de gedichten van de leerlingen (waarin hun idealen genoemd worden) verwerkt worden tot een groter geheel.

d) Kosten en begeleiding vanuit school

Het bezoek aan het museum kost € 160,- voor een klas van max. 30 leerlingen. Schoolbegeleiders hebben gratis toegang. Het museum gaat uit van minimaal één begeleider per 15 leerlingen: bij 30 leerlingen dus minimaal 2.

e) Reservering

Reservering is noodzakelijk bij de afdeling Publiekszaken: reserveringen@teylersmuseum.nl of 023-5160972.

Annulering kan kosteloos tot 10 dagen van te voren. Daarna worden de kosten voor de rondleiding in rekening gebracht.

3 Voorbereidende les

Om het bezoek aan Pieter Teylers Huis zo effectief mogelijk te laten zijn, wordt aangeraden om de voorbereidende les op school te doen. Leerlingen komen hierin op laagdrempelige wijze in aanraking met Pieter Teyler en de burgerschapscomponenten identiteit en solidariteit. Door LessonUp te gebruiken worden ze actief betrokken. De instructie wordt gegeven door middel van een vlog die is opgenomen in Pieter Teylers Huis. De les duurt max. 50 min.

a) LessonUp

LessonUp is een digitale tool waarmee via het digibord klassikaal interactieve lessen worden gegeven. Leerlingen kunnen daarnaast ook de LessonUp-app downloaden op hun mobiel en de code invullen die ze van de app krijgen. Hierdoor kunnen ze individueel antwoord geven op een aantal vragen. Het is echter geen voorwaarde dit te doen: de vragen kunnen ook klassikaal worden besproken. Klik in dat geval gewoon door naar de volgende slide. De les bestaat uit video's waarin instructie wordt gegeven en de opdrachten worden uitgelegd. Als docent hoeft je je niet inhoudelijk voor te bereiden: de les wijst zichzelf. Wel heeft het de voorkeur dat je de vragen in LessonUp en de twee opdrachten (na)bespreekt met de leerlingen. Bij de opdrachten staat een tijdsindicatie. Je kunt hier naar eigen inzicht mee omgaan.

<https://www.lessonup.com/app/default/teach/Y8CpcD2aaG3EDTdtE/kC6fJdK92tp8ggBwf/#kC6fJdK92tp8ggBwf-idx=0&kC6fJdK92tp8ggBwf-total=0>

b) Benodigheden

In LessonUp-les krijgen de leerlingen twee opdrachten. Deel van te voren de bijbehorende materialen aan de leerlingen uit. Je vindt ze in de **Bijlagen op p. 9 en 10**.

- Opdracht 1: leerlingen vullen het portret aan van Pieter Teyler, nadat zij in de vlog kennis met hem hebben gemaakt. Hoe denken zij dat Teyler zich liet afbeelden (identiteit)? Leerlingen hebben hier **5 minuten** de tijd voor. Daarna kunnen enkele schilderijen worden nabesproken.
- Opdracht 2: leerlingen vullen in drie kolommen in wat hun droom voor een betere wereld is. De laatste kolom wordt ingevuld door een klasgenoot. Voor het invullen staat ongeveer **5 minuten**. Daarna kunnen enkele schema's worden nabesproken.

c) Voorbereidende les in vier stappen

Stap 1:

- Via de vlog maken de leerlingen kennis met Pieter Teylers Huis. De leerlingen krijgen de vraag of zij in het huis zouden willen wonen. Ze antwoorden via LessonUp (of klassikaal).

Stap 2:

- Via de vlog wordt verteld over Pieter Teyler en zijn idealen. De leerlingen gaan aan de slag met de schilderij-opdracht, waarbij zij het schilderij van Teyler verder aanvullen. Een aantal tekeningen van de leerlingen kan worden besproken. Zie voor de opdracht de **Bijlage op p. 9**.

Stap 3:

- Via de vlog wordt het echte schilderij getoond en de nieuwe opdracht uitgelegd. Leerlingen kennen Teylers droom al, nu gaan ze aan de slag met hun eigen droom. Dat doen zij door drie kolommen met daarin een vraag in te vullen. De vierde kolom vult een klasgenoot in. Zie de **Bijlage op p. 10**.

Stap 4:

- In de vlog wordt teruggeblikt op wat de leerlingen hebben gedaan en geleerd in deze les. Als laatste kunnen leerlingen antwoord geven op een raadsel. Het antwoord krijgen ze tijdens het bezoek aan Pieter Teylers Huis.

4 Bezoek Pieter Teylers Huis

a) Voorbereiding en ontvangst

Deel de klas van te voren op in groepen van 3 à 4 leerlingen, zodat er in totaal max 6 groepen ontstaan.

De leerlingen en begeleiders worden door de rondleider ontvangen bij de achteringang van Teylers Museum: **Nauwe Appelaarsteeg 3**. Jassen en tassen worden in een kast geplaatst. De rondleiders introduceren het bezoek en leggen uit wat er van de leerlingen wordt verwacht. Het bezoek duurt in totaal 90 minuten.

b) Onderdeel 1: speuren naar Pieter Teyler (55 minuten)

De klas is verdeeld in 6 groepen van 4 à 5 leerlingen. Elke groep verblijft een bepaalde tijd in één van de zes kamers, en rouleert totdat de leerlingen in alle kamers zijn geweest. De groepjes gezamenlijk het leven en de idealen van Pieter Teyler, waarbij ze ook op zichzelf reflecteren. Deze reflectievragen keren terug bij onderdeel 2.

Elk groepje ontcijfert ook een code. Dat kan door in de kamers een aparte vraag te beantwoorden: de 'codekraker'. Met de letters uit deze antwoorden wordt een zin gevormd die nodig is bij onderdeel 2.

c) Onderdeel 2: poëzie over eigen idealen (35 minuten)

In twee groepen van ca. 15 leerlingen gaat de klas naar een eigen kamer op de 1^e verdieping, waar de idealen van Teyler kort worden nabesproken, evenals de code. De oplossing van de code is de zin: '**wat is jouw droom?**' Leerlingen gaan nu een gedicht maken (in dezelfde groepjes als bij onderdeel 1) over hun eigen idealen en dromen, op basis van de themawoorden: **droom, durf, denk** en **ontdek**. Dit gebeurt aan de hand van een stappenplan, zodat alle leerlingen gemakkelijk mee kunnen doen.

De leerlingen baseren zich bij het dichten op de reflectievragen van het vorige onderdeel. In de dichtvorm zijn de leerlingen vrij. Het mag rijmen, maar het gaat vooral om creatief schrijven. Zodoende maken alle groepjes een gedicht dat ze uiteindelijk aan elkaar voordragen. Neem deze gedichten mee naar school: in de verwerkingsles kan hiervan een klassikaal gedicht worden gemaakt. Op die manier kan de klas meedoen aan de gedichtenwedstrijd *Durf, droom en dicht*.

5 Verwerkingsles op school (optioneel)

Terug op school kun je er voor kiezen om het gedicht van de groepjes leerlingen verder uit te werken. Alle leerlingen hebben als groepje een gedicht geschreven: hiervan wordt dan één groot klassikaal gedicht gemaakt. De les duurt ca. 30 minuten.

Door het klassikale gedicht op te sturen doet de klas mee aan de gedichtenwedstrijd *Durf, droom en dicht*. De winnende klas krijgt een workshop van een woordkunstenaar en maakt een professionele video van hun gedicht in Pieter Teylers Huis!

Let op: de uiterste inleverdatum voor de klassikale gedichten is **8 april**.

a) Benodigheden

- De gedichten die door de leerlingen zijn geschreven tijdens het bezoek aan Teylers Museum.
- Digibord.
- Link naar de verwerkingsles op LessonUp:

<https://www.lessonup.com/app/default/teach/NBfcx7RcLbqExmc8q/ytx4orFo7uYzLCHXG/#ytx4orFo7uYzLCHXG-idx=0&ytx4orFo7uYzLCHXG-total=0>

b) Voorbereiding

- Typ de handgeschreven gedichten van de groepjes leerlingen over en zorg dat deze tijdens de les kunnen worden getoond op het digibord.

c) Verwerkingsles in vier stappen

Stap 1:

- Open de verwerkingsles in LessonUp (zie **Hoofdstuk 5a**)
- Toon slide 1 in LessonUp.
- Vertel dat de leerlingen opnieuw met hun gedichten aan de slag aan. Herschrijven hoort immers bij het maken van een goed gedicht. Tijdens deze les worden de gedichten van de groepjes samengevoegd tot één geheel. Dit wordt dan ingeleverd bij Teylers Museum. De winnende klas krijgt een prijs.
- Toon slide 2 in LessonUp.
- Laat via LessonUp de winnaar van vorig jaar zien. De workshop en het opnemen van het gedicht in Pieter Teylers Huis is de prijs waar ook de klas kans op maakt!

Stap 2:

- Toon slide 3 in LessonUp.
- Laat elk groepje hun gedicht klassikaal voordragen vanaf het digibord.
- Kijk vervolgens als klas kritisch naar alle dichtregels. Zoek naar verbanden tussen de regels en kijk bijvoorbeeld samen welke regels van verschillende groepen overlappen en samengevoegd kunnen worden. Zo wordt het gedicht verbeterd en ingekort.
- Als er coupletten of regels zijn die nog niet rijmden of een gewenste structuur hadden, kan dat nu worden verbeterd.
- **Let op:** het gedicht bestaat nog steeds uit aparte coupletten van de verschillende groepjes, die hier en daar zijn aangepast.

Stap 3:

- Toon slide 4 in LessonUp.
- De leerlingen bepalen wat de volgorde van het gedicht moet worden. Er wordt gestemd voor een begin- en slotcouplet van het gedicht.

Stap 4:

- Het complete gedicht kan worden ingezonden naar Teyler Museum; uitgetypt of een foto van de geschreven coupletten.
- Stuur het gedicht naar: evredegoor@teylersmuseum.nl. Wanneer het gedicht wordt opgestuurd **vóór 8 april** doet de klas mee met de gedichtenwedstrijd. [Klik hier voor meer informatie over de gedichtenwedstrijd.](#)

Veel plezier met **Droom en Daad in Pieter Teylers Huis!**

Roald Bakker, Fieke Kroon & Enzo Vredegoor
Team Educatie

<p>(jij)</p> <p>Wat is jouw droom voor een betere wereld?</p>	<p>(jij)</p> <p>Wat zegt dit over wie jij bent?</p>
<p>(jij)</p> <p>Met wie ben jij met jouw droom solidair?</p>	<p>(klasgenoot)</p> <p>Hoe kan je deze droom laten uitkomen?</p>